

S. Hieronymus, ut ipse testatur (*contra Helvidium, c. 16*) non afficiunt codices graecos, sed versiones latinas, et non sunt nisi adnotationes declarativae, desumptae ex aliis Evangeliiis; unde fuerunt leves, et brevi detectae et expunctae.

157. *Ad 3.* Critici historici objiciunt graves rationes contra facti allegati veritatem. At, posito quod Anastasius tentaverit corruptionem Evangelii, hanc certe non perfecit, quia ob numerum ingentem codicum tunc in mundo existentium, erat impossibilis. De caetero, sunt sacrorum codicum et Patrum exemplaria Anastasio multo antiquiora, quae cum codicibus recentioribus perfecte concordant.

QUAESTIO IV^a

Utrum libri Evangeliorum et Actuum Apostolorum sint veraces?

158. *Resp.* Videri potest quod non:

Etenim: 1° Evangelistae circa multa sibi contradicunt. Sic v. g. eadem non est Christi genealogia apud Sanctum Matthaeum et apud Sanctum Lucam. Item, juxta tres Evangelistas, Christus manducavit Pascha prima die azymorum, et juxta sanctum Joannem, ante diem festum Paschae, etc.

2° Praeterea, Evangelium S. Joannis nimium a tribus aliis differt; exhibet enim doctrinam subtiliorem, et sermones Christi ab eo relati majori sublimitate se commendant.

159. *Sed contra dico 1°: Scriptores sacros circa facta, majoris saltem momenti, quae in Evangeliiis*

et Actibus Apostolorum narrantur, repugnat fuisse deceptos.

Illa enim repugnantia est evidens, si spectetur conditio sive rerum narratarum, sive narrantium, sive narrationis ipsius.

1° Quae narrantur sunt maximi momenti, tum in se, tum in suis consecrariis; sunt insuper cognitu facilima, quia sensibus obvia et plerumque publica, habentiaque testes numerosissimos.

2° Narratores sunt numero plures, sunt sani mente ut ostendunt eorum scripta, sunt coevi, id est: aut oculati, aut eodem tempore et loco viventes quibus facta narrata contigerunt, et insuper scripserunt, viventibus et approbantibus iis qui facta propriis oculis viderant.

3° Narrationes ipsae sunt assertivae et concordantes. Sunt assertivae, seu absque ulla haesitatione; non enim dicunt scriptores: *nobis visum est*, sed simpliciter affirmant hoc vel illud evenisse. Sunt etiam eorum narrationes perfecte concordantes, saltem circa substantiam factorum majoris momenti, et nullus unquam eorum adversus quemquam aliorum reclamavit. At praesertim illarum miranda videtur concordia, in referendo sublimissimum perfectionis exemplar quod in Christo relucet.

Jam vero, talium factorum, a talibus hominibus, narrationes tales invicte probant narratores non fuisse deceptos. Si enim decepti fuissent, dicendum esset illos, aut ex insania, aut ex nimia credulitate, aut ex fanatismo, suae imaginationis foetus pro factis realibus accepisse. Sed, nec eximia sapientia, qua se commendant, sicut eos habere tanquam insanos, nec

eorum tarditas ad credendum facit eos suspectos nimiae credulitatis, neque eos fanatici accusare permittunt styli simplicitas, indolis uniformitas, ac mentis insignis tranquillitas. Insuper, etiamsi daretur illos aut insania, aut nimia credulitate, aut caeco fanatismo abreptos fuisse, prorsus fuit impossibile quod eodem modo hallucinarentur, atque secum in iisdem illusionibus consentientes haberent testes innumeros, coram quibus dicuntur peracta facta, in Evangeliiis et Actibus Apostolorum consignata. Ergo.

Diximus in thesi : *circa facta majoris sallem momenti*; quia in iis potissimum verificantur conditiones ad testimonii veracitatem requisitae, et id plane sufficit demonstrationi catholicae. Quoad caetera autem facta minoris momenti, quae non nisi paucos habuerunt testes, aut ex aliorum paucorum testimonio referuntur, narratio evangelica, sicut quaelibet alia, in se spectata, nonnunquam solam dat probabilitatem. At, semel probata divinitate religionis catholicae, facili negotio progredimur ad statuendam scriptorum Evangelicorum inspirationem, divinamque ideo suorum librorum auctoritatem, indeque concludimus illos in omnibus quae narrant credendos esse.

160. Dico 2° : *Auctores Evangeliorum et Actuum Apostolorum, circa facta quae narrant, noluerunt decipere.*

Illorum enim sinceritas, tum in personis ipsis, tum in eorundem scriptis apparet evidens :

1° *Considerando personas ipsas*, supponere non licet eos voluisse decipere. Etenim :

a) Erant plebei, rudes, et simplices. Atqui repugnat viros hujusmodi iniisse consilium decipiendi Judaeos

et Gentiles, totumque adducendi humanum genus ad amplectendam novam religionem, tantopere praejudiciis et cupiditatibus infensam. Tale quippe propositum viros etiam eruditissimos et potentissimos deterrisset ; quanto magis Apostolos !

b) Omnes fatentur illos fuisse in sua vita irreprehensibiles. Atqui talem ordiri machinationem solis sceleratissimis competit.

c) Nemo gratis mentitur. Sed Apostoli nullum sui mendacii, nec a Deo, nec ab hominibus, nec in praesenti, nec in futura vita, emolumentum sperare poterant.

d) Insuper, ad tanti facinoris executionem, debuerunt patriam, amicos, parentes deserere ; longis et salebrosis itineribus se devovere ; famem, sitim, frigus, opprobria, maledicta, verbera, carceres, tormenta et mortem perpeti. Jam vero, si nemo gratis mentitur, quanto minus ubi tanta sibi ex mendacio mala impendunt ! Ergo 1° *considerando personas ipsas...*, etc.

2° *Considerando eorum scripta admitti nequit eos voluisse decipere.*

Et hoc multipliciter constat :

a) Impostor quos vult decipere non terret, ipsis proponendo doctrinam praeconceptis opinionibus et cupiditatibus adversam. Atqui tamen sic fecissent scriptores sacri.

b) Impostor qui falsam narrationem concinnat, supponit facta in remota regione et remotis temporibus peracta ; ea verbis exprimit generalioribus, et sedulo tacet circumstantias particulares, nec testes, nec monumenta invocat quibus sua fraus facile detegatur. Atqui tamen contrarium faciunt Evangelistae.

c) Impostor in narrando falsa, ab illis se abstinet quae ipsi probrosa essent, et vim sui testimonii labefactarent. Sed scriptores sacri ea candide referunt, quae nata sunt de illis sinistram apud legentes opinionem gignere.

d) Impostor haud narrat ea quae vergunt in dedecus eorum quos sibi conciliare intendit, et qui exinde magis exacerbarentur. At scriptores novi Testamenti res hujusmodi multas ob oculos ponunt, nempe: quae patefaciunt Pharisaeorum, Scribarum, Sacerdotum, plebis Judaicae, Gentilium superbiam, ingratitude, avaritiam, et crudelitatem.

e) Impostor falsa proferens, ea callide ordinat, artificiosis implectit ambagibus, subdolis roborat argumentis. Atqui, e contrario, Evangelistae utuntur stylo simplicissimo, eventus quantumvis extraordinarios, sine emphasi exponunt, ab omni philosophica aut critica disquisitione cavent, ita ut nescires an Christi potius quam Judaeorum partes sequantur.

f) Demum, iidem in fere omnibus reperiuntur concordantes, et in quibusdam apparenter dissentiunt. Exinde autem removent a se suspicionem malae machinationis. Vel enim ad fallendum consilium inierunt inter se, vel non. Si prius: quomodo has apparentes contradictiones non vitarunt? Si posterius: quomodo eorum in tam multis consensio explicabitur?

161. Dico 3°: *Auctores Evangeliorum et Actuum Apostolorum, in factis quae narrant, saltem majoris momenti, non potuissent decipere.*

Ad decipiendum enim in hujusmodi factis, tres necessariae fuissent conditiones, quarum nulla est possibilis.

1^a *conditio necessaria* erat mutua conspiratio, non solum Evangelistarum, sed et omnium scriptorum novi Testamenti, omnium etiam Apostolorum et discipulorum qui Christum comitabantur, imo et tot hominum qui supponuntur dicta Christi propriis auribus, et gesta propriis oculis percepisse, seu eorum omnium qui decipi non poterant, et a quibus necessarium erat obtinere ut, saltem non reclamando, fraudi voluntarie patrocinerentur; et haec conspiratio perseverare debuit usque ad singulorum conspirantium mortem. Porro impossibilis est tam unanimes et tam diuturna conspiratio, inter tot personas diversas, et pro consilio ita nefando, difficili, et periculoso.

2^a *conditio necessaria* erat, ut scriptores illi, viribus naturalibus sui ingenii, Christi vitam, indolem et doctrinam excogitarent et uniformiter exprimerent. Jam vero talis exemplaris et talis doctrinae inventio naturaliter erat impossibilis: « L'inventeur, ait Rousseau, en serait plus étonnant que le héros. »

3^a *conditio necessaria* erat, Judaeis et Gentilibus qui postea conversi sunt, persuadere ea esse fide dignissima quae continentur in Evangelio. At quomodo id potuerit obtineri, cum agatur de factis maximi momenti, splendidis, facillimis cognitu, omnium admirationem et attentionem ex se provocantibus, et quae supponebantur recenter coram ingenti multitudine testium adhuc viventium peracta?

162. Dico 4°: *Multa sunt facta et testimonia quae narrationes Evangeliorum et Actuum Apostolorum mirum in modum confirmant.*

Sunt autem sequentia:

1° *Existencia ipsa societatis Christianae.*

Etenim, est factum patens et etiamnum perseverans, orbem universum, relictis idolorum superstitionibus, ad religionem Christianam transiisse. Unde: vel miracula Christi et Apostolorum vera sunt, et causam obtinemus; vel falsa, et tunc universi orbis conversio, absque miraculis peracta, est ipsa miraculum creditu multo difficilium.

Insuper, ab exordio societatis Christianae celebrata sunt festa Paschatis, Pentecostes, Epiphaniae, Nativitatis, Annuntiationis...; viguit mos publice scripta Apostolorum recitandi; frequens fuit signi crucis usurpatio, oblatio sacrificii Missae, necnon communionis receptio..., etc. Porro haec monumenta, factis ipsis quorum memoriam exhibent coaeva, luculentissimum subministrant testimonium illius fidei quae, omni tempore, libris novi Testamenti habita est.

2° *Confessio saltem tacita adversariorum.*

Etenim, ex nullo antiquo documento ostendi potest Apostolos, dum verbis et scriptis dicta et facta Christi publice annuntiarent, de falsitate testimonii unquam accusatos fuisse, quamvis eorum praedicationem adversarii omni modo prohibere studuerint.

Praeterea, apostatae cum a paganis interrogarentur, ut Plinius refert, nunquam aliquid protulerunt quod historicae Evangeliorum veritati noceret, quamvis hanc denegare plurimum ipsorum interesset, ut suam excusarent ignaviam, et paganorum favorem sibi conciliarent. Demum, haeretici primaevae aetatis Ecclesiae facta Evangelica variis modis explicabant, sed ea non negabant aut in dubium revocabant. Ita Ebionitae, Cerinthiani, Valentiniani et alii passim Gnostici.

3° *Concordantia cum veteribus scriptoribus.*

1° Sub Augusto Imperatore totius orbis censum, cujus Lucas meminit, praescriptum fuisse colligitur ex Tacito, Suetonio, Diono Cassio.

2° Sidus quod Christi nativitatem illustravit memorat Chalcidus philosophus Platonius tertii saeculi.

3° Puerorum Innocentium caedem velut rem omnibus notam refert Macrobius (*Saturnal.* l. 2, c. 4).

4° Parentes Jesu ipsi fuga consuluisse ac secessisse in Egyptum, Celsus atque Judaei Christo exprobrant, eumque accusant quod ibi magicas artes didicerit, quibus falsa patravit miracula.

5° Phlegon, Adriani Imperatoris libertus, mortuus anno 156, asserit Christum multa praedixisse, praesertim circa Judaeorum cladem, quae revera contigerunt; stupendam solis defectionem et ingentem terrae motum memorat locum habuisse eo anno quo Christus mortuus est. De eadem eclipsi loquitur Thalys, auctor Graecus primi saeculi. Tertullianus autem necnon Lucianus, presbyter et martyr, Romanos remittunt ad annales publicos hunc naturae casum referentes.

6° Innumeros aegros a Christo sanatos confitentur Celsus, Hierocles, Julianus. Hierocles qui Alexandriae praeerat anno 303, in libro *Philalethes*, miraculis Christi opponit miracula Apollonii Tyanensis; Julianus Christianis insultat eo quod Christi prodigia, in vico Bethsaidae, patrata fuerint coram caecis et claudis.

7° Tacitus, Celsus, Julianus narrant, ex sententia Pilati Judaeae praefecti, Christum fuisse cruci affixum.

8° Ex Lampridio, qui in saeculo IV floruit, Tiberius voluit Christum inter deos reponere, propter ingentem

famam, et renuit Senatus. Eadem fuit mens imperatorum Adriani et Alexandri quibus restiterunt oraculorum consultores.

4° *Testimonium Josephi Flavii.*

Judaeus ille scriptor, lib. 18, *Antiq. Jud.* c. 3. commemorans ea quae sub Pontio Pilato acta sunt, haec scribit: « Eo etiam tempore fuit Jesus, vir sapiens, si tamen virum eum appellare fas est. Fuit enim mirabilium operum effector, magister hominum, qui verum cum voluptate accipiunt, multosque Judaeos, multos etiam gentiles ad se pellexit. Hic erat Christus, quem cum Pilatus ab hominum nostrorum primis delatum crucis supplicio addixisset, eum tamen amare non desierunt qui primum amaverant. Apparuit autem eis tertia die redivivus, divinis vatibus et haec et mille alia de eo miranda effatis. Atque ab eo denominata Christianorum natio usque ad hunc diem. »

Equidem, ante Eusebium, nullus hunc textum citavit contra Judaeos et Gentiles; nec id mirum: nullus enim tunc negabat veracitatem Evangeliorum in his verbis confirmatam. Cum autem Eusebius primus aggressus sit veritatem Evangelii profanis demonstrare testimoniis, hunc locum usurpavit, et deinceps multi alii scriptores ecclesiastici allegarunt; nec ulla usque ad saeculum XVI controversia mota est de ejus authenticitate. Si ergo hodie in quibusdam exemplaribus desideratur, id voluntariae omissioni tribuendum est. Ergo.

Sic igitur respondendum ad quae opponuntur n. 153.

163. *Ad 1.* Contradictiones allegatae, etiamsi verae essent, non infirmarent veritatem historicam factorum circa quae scriptores sacri omnino concordant.

Porro concordant circa omnia facta majoris momenti, eorumque discrepantiae non sunt nisi accidentales.

At illae etiam discrepantiae nullam involvunt contradictionem; quia optime conciliari possunt, et, de facto, per Scripturae sacrae interpretes facile conciliantur. Multae inde proveniunt quod, unus aliquod factum aut certam alicujus facti circumstantiam refert, dum alius idem factum, vel eandem circumstantiam tacens, alia facta similia, aut alias ejusdem facti circumstantias enarrat. De caetero, ne diutius in his exponendis immoremur, sufficiat unum aut alterum conciliandi modum ex auctoribus probatis proponere, circa duas discrepantias in objectione indicatas.

Sic a) ut concilientur duae genealogiae Christi, unam inter plures alias seligemus explicationem certe probabilem, quae sic se habet: Joseph erat filius Jacobi per generationem, filius autem Heli per affinitatem, quia Maria, sponsa S. Joseph, erat filia Heli, cujus nomen hebraice idem est ac Heliacim, seu Joachim. Hinc habemus apud Matthaeum generationem S. Joseph, apud S. Lucam generationem Mariae. Reponunt equidem nonnulli exinde sequi Mariam, ac proinde Christum, non descendere a David per Salomonem, sed per Nathan, quod promissioni David factae de filio Salomonis contradicit. Sed notandum est in utraque genealogia reperiri Salathiel, qui descendit ex Salomone per carnalem generationem juxta S. Matthaeum. Revera, apud S. Lucam Salathiel dicitur filius Ner, qui descendit a David per Nathan; sed ideo dicitur filius Ner, quia filiam ejus unicam desponsaverat, sicut Joseph dicitur filius Heli.

b) Ut concilietur S. Joannes cum aliis circa diem

qua Christus manducavit Pascha, duplex fieri potest hypothesis: Juxta primam, dicendo Christum manducasse Pascha primo die azymorum, tres priores Evangelistae loquuntur de die religioso qui computabatur a primis vespere; et S. Joannes, dicendo eum manducasse ante diem festum Paschae, loquitur de die naturali qui incipit a media nocte. Si autem Judaei, juxta S. Joannem non introierint in praetorium Pilati, *ut manducarent Pascha*, per illud pascha intelliguntur cibi paschales, seu hostiae pacificae, quae per septem dies immolabantur, et quas immundi non poterant manducare. — In secunda hypothesisi, quoties dies Paschae incideret die Veneris, tunc, ne duo concurrerent dies quibus abstinendum esset ab operibus servilibus, et praesertim a mortuis sepeliendis, transferebatur festum in sabbatum sequens. Hac tamen licentia religiosi Judaei non utebantur, nec Christus uti voluit. Hinc Christus, juxta litteram legis, agnum occidit primo die azymorum; sed attento more apud Judaeos passim recepto, id fecit ante diem festum Paschae; et sic omnia optime cohaerent.

164. *Ad 2.* Inter Evangelium S. Joannis et caetera Evangelia, nullum reperitur discrimen quoad Christi indolem et doctrinam. Aliae autem differentiae sufficientissime explicantur, non tantum ex speciali S. Joannis ingenio, sed et fine quem sibi in scribendo proposuit. Voluit enim: 1° ea memorare quae caeteri Evangelistae silentio praeterierant. Sic factum est, v. g. ut de Eucharistiae institutione nihil dicat, sed late prosequatur sermonem Christi in quo promittitur haec institutio, illumque quem post coenam habuit; 2° voluit praesertim horum haereticorum impudentiam

retundere, qui Christi divinitatem passim negabant. Hinc est quod his specialiter insistat quae illud dogma in majori luce ponunt v. g. miraculis in quibus magis relucet Christi perfectiones, et praesertim sermonibus quos habuit in urbe Jerusalem prope templum, et direxit ad legis doctores, sacerdotes, et nobiliores viros, quando uteretur praestantiori dicendi modo, et sublimiora suae doctrinae capita evolveret.

QUAESTIO V^a.

Quid igitur sentiendum sit de placitis Rationalistarum circa auctoritatem historicam novi Testamenti?

165. *Resp. Dico 1°: In impugnando veritatem historicam novi Testamenti, Rationalistae nituntur principiis falsis.*

Duobus enim nituntur principiis fundamentalibus: 1um est: Quidquid miraculum sapit a spiritu scientifico alienum est, et ideo rejiciendum. 2um est: Auctoritas historica alicujus libri, ope criteriorum intrinsecorum potius quam extrinsecorum, dijudicanda est. Atqui utrumque principium falsum est.

1um principium falsum est, ut patet: vel enim fides in miraculis ideo a spiritu scientifico aliena dicitur, quia miraculum est impossibile, et falsitas principii patet ex probata miraculi possibilitate; vel quia miraculum, quamvis sit possibile, *a priori* judicandum est non esse verum; et talis conclusio est omnino illegitima, ut patet. Quoties enim factum aliquod est possibile, testimonium affirmans ejus realitatem rejici nequit, nisi ponderatis motivis quibus de testimonii valore pronuntiare liceat.

2um autem principium et sensum communem laedit, et est periculis plenum.

1° *Laedit sensum communem.* Nam origo alicujus libri est factum historicum, quod testimonio multo magis quam ratiocinio detegitur. At cognita libri origine, alia quaestio : an scilicet ejus scriptor sit deceptor aut deceptus, certe, juxta sensum communem, melius elucidari nequit, quam examinando, utrum adsint vel non conditiones in logica requisitae ad testimonii valorem, et hae conditiones sunt criteria extrinseca.

2° *Idem principium est periculis plenum.* Ex illo enim fit hominem rationis suae individuae placitis plus aequo indulgentem, sibi arbitrarias praestituere regulas, quarum ope, modo unum factum, modo aliud, absque motivo sufficienti, respuet. Et cum, insuper, pauci reperiantur in eorumdem factorum juxta criteria interna aestimatione concordēs, hinc innumerae orientur controversiae circa fidem eidem libro tribuendam, et mox praevalebit pyrrhonismus historicus universalis. Et revera, quot jam opiniones apud Rationalistas pullularunt in determinanda auctoritate historica novi Testamenti!

166. Dico 2° : *Methodus Rationalistarum, in impugnando auctoritatem historicam novi Testamenti, non est scientifica.*

Quicumque enim scientifica uti methodo gloriatur, debet factis, quae scientifice perscrutari aggressus est, causam assignare idoneam, cum scientia sit cognitio rerum per causas. Christianismus autem est factum sane omnium maximum, ideoque habere debet causam perspicuam. Ergo Rationalistis qui illud scientificae inquisitioni submittere contendunt, onus incumbit

illius causam idoneam assignandi. At, si illis credatur, tanti facti causa reponenda est in hallucinatione, aut in machinatione fraudulenta, aut in poeticis fictionibus. Quas causas esse facto explicando idoneas, nemo sanus sibi persuadebit, qui tantisper Christianismi characteres eximios, mirabilem conservationem, ac in moribus privatis et publicis influxum consideret.

167. Dico 3° : *Speciatim repugnat systema mythicum.*

Repugnat, scilicet, tum in criteriis a Straussio assignatis ad mythos discernendos, tum in eorumdem applicatione Evangelii facta.

1° *Repugnat in criteriis assignatis ad discernendos mythos.*

Primum criterium, ut vidimus, est : illud factum esse mythicum, quod legibus naturae derogat; cujus criterii falsitas jam patet.

Secundum criterium est : illud factum esse mythicum, circa quod dantur narrationes inter se contradictoriae. Porro illud est falsum. Nam plures narrationes possunt in facti substantia concordare; aliae igitur contradictiones nihil probant contra veritatem facti substantialem. Aliunde, etiam posita contradictione substantiali, optime fieri potest, ut una ex his narrationibus demonstraretur vera.

Tertium criterium est : adesse mythos quando narratio est poetica et narrator entusiasta. Porro id falsum est; quia facta, in se mirabilia, possunt veraciter stylo poetico et cum entusiasmo narrari, v. g. cruciades.

Quartum criterium est : illud factum esse mythicum quod cum vulgatis opinionibus concordat. Sed illud etiam falsum est; quia conformitas facti narrati cum

opinionibus vulgo receptis, reddit e contra ejus realitatem historicam verisimiliorem; communiter enim ea eveniunt quae his opinionibus consonant. Ergo systema mythicum repugnat in suorum criteriorum assignatione.

2° *Repugnat etiam in eorundem criteriorum applicatione Evangelii facta.*

Straussius enim, ut haec criteria Evangelii applicet, contendit, sed non probat, haec Evangelia longe post Apostolos conscripta esse. At, etiam dato conscripta fuisse post Apostolos, impossibile est facta quae in his referuntur esse mythica; et hoc constat duplici argumento.

Argumentum primum : Ad mythi efformationem requiruntur, et tempus satis diuturnum, et ideae mytho consentaneae. Atqui, pro mythorum evangelicorum efformatione defuit utraque conditio. Defuit tempus sufficiens : nam, ex ipso Straussio, Evangelia in fine secundi saeculi exarata fuere; ex altera autem parte, vigente primo saeculo, seu viventibus Apostolis, efformari non potuerunt mythi evangelici. Super sunt ergo quinquaginta, aut ad summum, centum anni; quod tempus, ad mythos evangelicos tam sublimes efformandos, est prorsus insufficiens. Ergo defuit tempus. Sed et defuerunt ideae hisce mythis consentaneae, cum religio catholica Judaeorum et Gentilium praejudiciis penitus adversaretur.

Argumentum secundum : Ex quatuor criteriis a Straussio assignatis, si primum excipias, cujus falsitas jam est satis probata, nullum est quod conveniat Evangeliiis. Etenim 1° varia Evangelia concordant in multis; in caeteris vero, quae sunt accidentalia, non

discordant nisi apparenter tantum; 2° in his non deprehenditur stylus poeticus aut fanaticum redolens; 3° idea demum Messiana vulgo recepta, longe diversa erat ab ea quam Evangelia exhibent. Ergo....

168. De sententia Eichhorn circa proto-Evangelium, jam satis supra dictum est. Opinio autem Baur speciali non indiget confutatione, quia, ex dictis de auctoritate historica Evangeliorum, sufficienter reprobat. De caetero, omnes vident illam esse mere gratuitam, et, ex praeconcepto desiderio penitus evertendi Christianismi divinam originem, arbitrarie fuisse confictam.

DISSERTATIO SECUNDA

DE FACTIS QUAE IN LIBRIS HISTORICIS NOVI TESTAMENTI CONTINENTUR, ET DIVINAM CHRISTI MISSIONEM OSTENDUNT

169. Nunc deveniendum est ad notas in iis libris contentas quorum auctoritatem adstruximus. Sunt autem illae notae : indoles Christi eximia, miracula in Novo Testamento narrata, resurrectio Salvatoris, necnon prophetiae ab eo editae. Unde quaeruntur quatuor :

QUAESTIO I^a

Utrum ex mirabili Christi indole probetur Religionis ab eo institutae divinitas?

(Vide Brugère : *De vera relig.*, n. 73. — Knoll : *Theol. dog. fundam.*, §§ 120, 121, 122. — Bacuez et Vigouroux : *Manuel biblique*, t. 3, n. 472.)

Resp. Affirmative ex sequentibus assertionibus :